

FELSEFE ARŞIVI

CILT: XV-XVII

SIYASET FELSEFESİ ÖZEL SAYISI

MART 2024

15.-17. YÜZYIL BİLİMSEL ÇALIŞMALARININ DÖNEM FELSEFESİNE ETKİSİ

15. ve 17. yüzyıllar arasında gerçekleşen bilimsel devrim, insanlığın evrendeki konumunu ve kendi doğasına olan bakışını kökten değiştirmiştir. Bu dönem, geleneksel kilise öğretilerinin sarsıldığı ve rasyonalizmin yükseldiği bir geçiş sürecini temsil eder.

15.-17. YÜZYILDA ÜTOPYA KAVRAMI

İdeal Toplum Arayışı

Ütopya Nedir?: Dönemin toplumsal sorunlarına çözüm olarak tasarlanan "ideal ve yetkin toplum" kurgularıdır. Bu kavramı ilk kez kullanan kişi Thomas More'dur. Düşünürler, toplumsal kurtuluşun ancak bu kusursuz düzenlerin hayata geçirilmesiyle mümkün olacağına inanmışlar ve Platon'un Devlet ile Yasalar eserlerinden büyük ilham almışlardır.

Olumlu Ütopyalar: Olması arzu edilen ideal tasarımlardır. Platon'un Devleti, Fârâbî'nin Erdemli şehiri, More'un Ütopyası, Campanella'nın Güneş Ülkesi ve Bacon'ın Yeni Atlantisi en ünlü örneklerdir.

Distopyalar (Olumsuz Ütopyalar): Gelecekte ortaya çıkabilecek otoriter devlet sistemlerini ve olumsuz hayat şartlarını eleştiren bilim kurgu tasarımlarıdır. İnsanlığı uyarak daha iyi bir gelecek inşasına katkı sunmayı hedeflerler.

Thomas More'un Ütopya Adası

54 kentten oluşan bu kurgusal adada herkes eşittir (köleler hariç) ve özel mülkiyet tamamen yasaktır. Her ailenin bir evi vardır ancak bu evler on yılda bir çekilen kura ile el değiştirir. Devlet başkanı ömür boyu seçilir ancak tiranlaşmaya (diktatörlüğe) kayarsa derhal görevden alınır.

BİLİMSEL DEVRİMİN DÖRT BAŞROLÜ

Kopernik (Merkezin Değişimi): Kiliseye ve Antik Çağ astronomu Batlamyus'a ait olan "Dünya merkezli" evren anlayışını yıkmıştır. Dünya'yı sıradan bir gezegen sayan Güneş merkezli sistemi önermiştir. Bu devrimci fikir, insanoğlunun evrenin mutlak merkezi olduğu kibirini yıkıp, insanın doğanın sadece bir parçası olduğu felsefi düşüncesini doğurmuştur.

Galileo Galilei (Gözlemin Gücü): Aristoteles'in "ağır cisimler daha hızlı düşer" iddiasını yüksek kulelerden farklı ağırlıkta toplar atarak çürütmüş; düşme süresinin kütleyle bağlı olmadığını deneyle ispatlamıştır. İcat ettiği teleskopla Jüpiter'in uydularını ve Ay'daki dağları gözlemleyerek gök cisimlerinin Dünya ile aynı maddelerden oluştuğunu (ilahi, kusursuz özler olmadığını) kanıtlamıştır. Güneş merkezli Kopernikçi görüşleri savunduğu için kiliseyle karşı karşıya gelip yargılanmıştır.

Francis Bacon (Yeni Yöntem): İnsanoğlunun doğa karşısındaki bilgisizliğinin akıl yetersizliğinden değil, "yanlış yöntem" kullanmaktan kaynaklandığını bulmuştur. Doğanın sınırlarını çözmek ve ona hükmetmek için tümünden gelimi reddetmiş; deney ve gözleme dayalı olan tümevarım yöntemini bilimin en temel, doğru yöntemi olarak belirlemiştir.

Isaac Newton (Büyük Birleşim): Kendinden önceki darmadağın bilimsel çalışmaları tarihte ilk kez devasa ve teorik bir "sistem" altında birleştirmiştir. Yere düşen bir elma ile gökyüzünde dolanan gezegenlerin aynı ilkeye bağlı olduğunu gösteren Kütle Çekim Kanunu'nu bulmuştur. Hareketi üç temel kanuna indirgemiş, kütle ve momentum kavramlarını netleştirerek doğanın işleyişini kusursuz bir matematiksel teoriyle betimlemiştir.

Hazırlayan: İlker ÜNSAL